

Identifying the Most Appropriate Type of Planning to Design Cultural Activities of Public Libraries

Maryam Omidkhoda

PhD in KIS. Islamic Azad University. Tehran North branch, Tehran, Iran
ketabdarhv@gmail.com

Zahra Abazari (corresponding author)

Associate Prof., Department of LIS. Islamic Azad University. Tehran North branch, Tehran, Iran
abazari391@yahoo.com

Zohreh Mirhosseini

Associate Prof., Department of LIS. Department of LIS. Islamic Azad University. Tehran North branch, Tehran, Iran
zmirhosseini@yahoo.com

Nadja Hariri

Professor, Department of LIS. Islamic Azad University. Oloom Tahghighat Branch, Tehran, Iran
nadjlahariri@gmail.com

Abstract

Purpose: The main purpose of the present research is to recognize the most appropriate type of planning for designing cultural activities of public libraries in Iran, from the perspective of their librarians and experts. Identifying and understanding the views of librarians and experts in selecting the most appropriate type of planning, as well as prioritizing the use of various plans to design the cultural activities are among the other aims of this research.

Methodology: This study is an applied research that was conducted by the survey method. A researcher-made questionnaire is selected as the tool for data collection. Content validity was calculated using two coefficients, content validity relative and content validity index. To measure the reliability of the questionnaire, the Cronbach's alpha coefficient was used. The research population consisted of two groups: public library librarians and the provisional and staff experts working in the Cultural affairs division of Iran Public Libraries Foundation. In selecting the librarians group, cluster sampling was used to maintain the distribution of samples. For this purpose, Iran was divided into five parts: east, west, center, north and south. Sampling was performed according to the size and volume of each region. 357 librarians were randomly selected 38 experts were selected by random sampling, from whom 29 individuals completed the questionnaires. To analyze the data, Friedman test was applied using the SPSS 22 platform.

Findings: The results showed that among the five types of planning, participatory planning from the viewpoint of librarians, and logical planning from the viewpoint of experts ranks first. Moreover, the results of Friedman test showed that ranking of different types of planning for designing cultural activities are significant from the viewpoint of both groups. From the librarians' viewpoint, logical, strategic, extension, cultural and participatory planning ranked first to fifth respectively, while from the experts' viewpoint, logical, strategic, promotional, cultural and participatory planning ranked first to fifth respectively.

Originality/value: The present research is the first research that has reviewed the opinions of experts and librarians in selecting the most appropriate type of planning in public libraries. Identifying and understanding the differences between staff and line experts in the type of planning help to promote convergence between them and also help to strengthen the planning. This research can be used as a basis for designing cultural activities. Applying this basis will assist planners and managers of public libraries in making decisions about cultural activities.

Keywords: Planning, Participatory planning, Logical planning, Cultural activities, Public libraries.

Citation: Omidkhoda, M., Abazari, Z., Mirhosseini, Z., & Hariri, N. (2020). Identifying the Most Appropriate Type of Planning to Design Cultural Activities of Public Libraries. *Research on Information Science & Public Libraries*. 26(1), 139-157.

Research on Information Science and Public Libraries, 2020, Vol. 26, No.1, pp. 139-157

Received: 24th November 2018; Accepted: 15th June 2019

© Iran Public Libraries Foundation

تعیین مناسب‌ترین نوع برنامه‌ریزی به منظور طراحی فعالیت‌های فرهنگی کتابخانه‌های عمومی

مریم امیدخدا

دانشجوی دکترا، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران.

مسئول کتابخانه حضرت ولیعصر (عج) تهران، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

ketabdarhv@gmail.com

زهرا اباذری (نویسنده مسئول)

دانشیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران.

abazari391@yahoo.com

زهرا میرحسینی

دانشیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران.

zmirhosseini@yahoo.com

نجلا حریری

استاد، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات، تهران، ایران.

nadjlahariri@gmail.com

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر شناخت مناسب‌ترین نوع برنامه‌ریزی به‌منظور طراحی فعالیت‌های فرهنگی کتابخانه‌های عمومی در ایران، از دیدگاه کتابداران و کارشناسان این کتابخانه‌ها است. درک دیدگاه‌های کارکنان صف و ستاد کتابخانه‌های عمومی در انتخاب مناسب‌ترین نوع برنامه‌ریزی و همچنین، اولویت‌بندی به‌کارگیری انواع برنامه‌ریزی‌ها برای طراحی فعالیت‌های فرهنگی کتابخانه‌های عمومی دارای اهمیت است. تعیین مناسب‌ترین نوع برنامه‌ریزی برای طراحی فعالیت‌های فرهنگی از دیدگاه کتابداران و کارشناسان کتابخانه‌های عمومی کشور است.

روش: روش پژوهش کاربردی و از نوع توصیفی-پیمایشی است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه محقق‌ساخته است که روایی محتوایی با استفاده از دو ضریب نسبی روایی محتوایی و شاخص روایی محتوایی و پایایی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد. جامعه پژوهش شامل دو گروه کتابداران و کارشناسان استانی و ستادی امور فرهنگی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور بودند. ۳۵۷ کتابدار از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای و ۳۸ کارشناس به‌عنوان نمونه به‌صورت تصادفی انتخاب شدند که از این تعداد ۲۹ پرسش‌نامه تکمیل شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون فریدمن در نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ استفاده شده است.

یافته‌ها: دیدگاه‌های کتابداران و کارشناسان در انتخاب مناسب‌ترین نوع برنامه‌ریزی متفاوت بود. از نظر کتابداران پنج نوع برنامه‌ریزی مشارکتی، فرهنگی، راهبردی، ترویجی و منطقی در اولویت نخست تا پنجم بودند و از منظر کارشناسان ستادی به‌ترتیب انواع برنامه‌ریزی‌های منطقی، راهبردی، ترویجی، فرهنگی و مشارکتی در اولویت اول تا پنجم قرار داشتند.

اصالت/ارزش: مقاله حاضر اولین پژوهشی است که به بررسی دیدگاه‌های کارکنان صف و ستاد در انتخاب مناسب‌ترین نوع برنامه‌ریزی در کتابخانه‌های عمومی می‌پردازد. شناخت و درک تفاوت‌های کارکنان صف و ستاد در نوع برنامه‌ریزی به همگرایی نظریات بین آن‌ها کمک می‌کند و موجب تقویت برنامه‌ریزی‌ها می‌شود.

کلیدواژه‌ها: برنامه‌ریزی، مشارکتی، برنامه‌ریزی منطقی، فعالیت‌های فرهنگی، کتابخانه‌های عمومی.

استناد: امیدخدا، مریم؛ اباذری، زهرا؛ میرحسینی، زهرا؛ حریری، نجلا (۱۳۹۹). تعیین مناسب‌ترین نوع برنامه‌ریزی به‌منظور

طراحی فعالیت‌های فرهنگی کتابخانه‌های عمومی. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی. ۱۳۹-۱۵۷.

تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی. دوره ۲۶، شماره ۱، صص ۱۳۹-۱۵۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۹/۳؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۳/۲۵

© نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

مقدمه

طی یکصد سال گذشته، حیات بشری با تحولات و تغییرات شگفت‌انگیز و معجزه‌آسایی همراه بوده که اغلب با عباراتی مانند پیچیدگی، آشفتگی، سرعت و تغییرات شتابان توصیف شده است. این تغییرات در سطوح مختلف اجتماعی، اقتصادی، فیزیکی، زیست‌محیطی، فردی و نگرشی رخ داده و ادامه خواهد داشت. بسیاری از این تحولات بحران‌هایی در جوامع بشری ایجاد کرده است که از جمله این بحران‌ها به ناتوانی در پیش‌بینی و نداشتن برنامه‌ریزی مناسب برای رویارویی با آن‌ها اشاره کرده‌اند. به همین دلیل لازم است تا به روند تحولات و حرکت آن‌ها به سوی آینده توجه داشته باشیم و بتوانیم از آن‌ها برای برنامه‌ریزی صحیح استفاده کنیم، به نحوی که کمتر با بحران و مشکلات پیش‌بینی نشده روبه‌رو شویم. شاید به همین دلیل از نظر هاگن^۱ (۲۰۰۸) برنامه‌ریزی عبارت است از «کامیابی در برابر بحران در هر واقعیتی از زندگی» (حاجیانی، ۱۳۹۱، ص. ۱۱۵).

نظام برنامه‌ریزی به‌عنوان زیرمجموعه‌ای از حیات انسانی و نظام‌های باز، متأثر از این تغییر و تحولات است. در شرایط جهانی شدن و دنیای رقابتی که دائم در حال تغییر است، داشتن برنامه در عرصه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است (میرک‌زاده، اسدی و اکبری، ۱۳۹۴، ص. ۲).

پیچیدگی جوامع جدید و فرایند رو به گسترش جهانی شدن، سبب گسترش علم مدیریت، همچنین تغییر نگرش برنامه‌ریزان به فرایند برنامه‌ریزی شده، به‌طوری که به ظهور پارادایم نوین برنامه‌ریزی و ایجاد تحولاتی عمده در فرایند برنامه‌ریزی منجر شده است؛ به نحوی که برنامه‌ریزان به این مهم پی بردند که می‌بایست موشکافانه‌تر و تخصصی‌تر، ضمن بررسی جامع برنامه‌ریزی‌ها با تمامی ذی‌نفعان و عوامل تأثیرگذار بر اجزای مختلف یک برنامه درگیر شوند تا بتوانند برنامه‌ای واقع‌گرایانه تدوین و عرضه کنند. به همین دلیل شناخت انواع برنامه‌ریزی و مدل‌های آن به‌همراه کاربردهای سازمانی از یک‌سو و شناخت دقیق سازمان‌ها و ارباب رجوع و کشف نیاز واقعی سازمانی از سوی دیگر بسیار حائز اهمیت شده است.

1. Hagen

چنانچه مدیران و تصمیم‌گیران بدون مطالعه و نیازسنجی بخواهند صرفاً با استفاده از یک نوع برنامه‌ریزی مثلاً برنامه‌ریزی راهبردی برنامه یک سازمان را طراحی کنند، ممکن است با شکست مواجه شوند؛ چراکه لحاظ نشدن تناسب برنامه با هدف سازمانی، عدم تطابق و توجه به نیاز جامعه هدف و خواسته‌های ذی‌نفعان سبب عدم موفقیت خواهد شد. بنابراین، شناخت انواع برنامه‌ریزی و مؤلفه‌ها و کاربرد آن‌ها بسیار ضروری است (صالحی‌امیری، ۱۳۹۰). کارکنان سازمان‌ها به‌عنوان نیروهای صف که با کاربران نهایی در ارتباط هستند، از خواسته‌های ذی‌نفعان و جامعه هدف بیشتر مطلع هستند و می‌توانند برای تعیین نوع برنامه‌ریزی راهگشا باشند.

همان‌طور که گفته شد، امروزه با گسترش علم مدیریت، مسئله‌ای که معمولاً بیشتر دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی با آن مواجه هستند، ابهام در انتخاب نوع برنامه (یا ترکیبی از انواع آن) است که می‌خواهند آن را تدوین کنند. از این‌رو، آشنایی با انواع برنامه‌ریزی‌ها ضروری است. در اینجا به ذکر تعدادی از انواع برنامه‌ریزی که متناسب با فعالیت‌های فرهنگی است، بسنده شده است. این برنامه‌ریزی‌ها عبارت‌اند از: راهبردی^۱، فرهنگی^۲، ترویجی^۳، مشارکتی^۴، منطقی^۵.

تعریف انواع برنامه‌ریزی‌ها در جدول ۱ آورده شده است.

از طرفی، با نگاهی اجمالی به سیر تحول در کشورهای مختلف، به‌ویژه در کشورهایی که در دهه‌های اخیر از رشد و توسعه چشمگیری برخوردار بوده‌اند، جایگاه و نقش برنامه‌ریزی در پیشرفت آن‌ها کاملاً مشهود است. به‌طوری که بسیاری از کشورها علاوه بر حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی، نظامی و سیاسی، در حوزه فرهنگی نیز برنامه‌های توسعه و ترویجی را تهیه نموده و مبنای تصمیم‌گیری، جهت و هدایت خود قرار داده‌اند. یکی از این حوزه‌های فرهنگی کتابخانه‌های عمومی هستند. به‌طوری که در رهنمودهای ایفلا نیز برنامه‌ریزی و ارزیابی از شاخص‌های مهم کتابخانه‌های عمومی برشمرده شده است (رهنمودهای ایفلا، ۱۳۹۶، ص. ۷۴). در دهه‌های اخیر، کتابخانه‌های عمومی با دیدگاه نوینی به برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی می‌پردازند. در این کتابخانه‌ها، به مدل‌های برنامه‌ریزی توجه شده و سعی می‌شود با توجه به اهداف و رسالت این نوع کتابخانه‌ها، مناسب‌ترین نوع برنامه‌ریزی برای فعالیت‌ها، برنامه‌ها و خدمات انتخاب شود.

1. Strategic

2. Cultural

3. Promotional

4. Participatory

5. Logical

جدول ۱. تعریف انواع برنامه‌ریزی

ردیف	نوع برنامه‌ریزی	تعریف
۱	راهبردی	ابزار مدیریتی توانمندی است که برای کمک به سازمان‌های کوچک طراحی می‌شود تا آن‌ها به صورت رقابتی خود را با تغییرات پیش‌بینی‌شده محیط تطبیق دهند. فرایند برنامه‌ریزی راهبردی نگرش و تجزیه و تحلیلی از سازمان و محیط مربوط به آن ارائه می‌کند، شرایط فعلی سازمان را توضیح می‌دهد و عوامل کلیدی مؤثر بر موفقیت آن را شناسایی می‌کند. (فرای و استونر، ۱۹۹۵)
۲	فرهنگی	عبارت است از: تلاش آگاهانه و سنجیده برای تغییر فعالیت‌ها و محصولات فکری و هنری در راستای دستیابی به اهداف مطلوب و مورد درخواست برنامه‌ریزان. (صالحی‌امیری، ۱۳۹۴، ص ۸۷)
۳	ترویجی	برنامه‌ریزی ترویجی فرایندی است که از طریق آن نمایندگان، مخاطبان و ذی‌نفعان برنامه‌های ترویجی به‌عنوان مشاوران، در تعامل با پرسنل حرفه‌ای ترویج به‌منظور برنامه‌ریزی درمورد مسائل و مشکلات، تمایلات، گرایش‌ها و نیازهای ملموس و غیرملموس همکاری کنند. (ویتکین و آلن‌سولد، ۲۰۰۵)
۴	مشارکتی	برنامه‌ریزی مشارکتی و تعاملی به چند اصل عملیاتی «مشارکت، مداومت، هماهنگی و کل‌نگری» وابسته است. این موضوع از آنجا مطرح شد که تنها گرایشی که می‌تواند در مقابل تغییرات پرشتاب، پیچیدگی سازمانی و ناپایداری محیط جواب‌گو باشد، نهایتاً این گرایش به توسعه فرد، سازمان، اجتماع و بهبود کیفیت زندگی می‌انجامد (علی‌احمدی، فتح‌الله و تاج‌الدین، ۱۳۸۵، ص ۱۹).
۵	منطقی	مدل منطقی، پیامدهای برنامه، فرایندهایی که ارباب‌رجوع در آن‌ها جلب می‌شوند و ساختار سازمانی برای ارائه فعالیت‌های آموزشی را تعیین می‌کند. این مدل می‌تواند به برنامه‌ریز کمک کند که با همتایان خود درباره فعالیت‌های اجرایی برنامه واضح‌تر ارتباط برقرار کند. در این مدل از انتها شروع می‌کنیم، یعنی با تمرکز بر پیامدها و اهدافی که ارباب‌رجوع می‌بایست به آن دست یابد، و سپس، مراحل را که نیاز است تا به این اهداف و پیامدها دست یابیم، تعریف کرده و به‌گونه‌ای عمل می‌کنیم تا مطمئن شویم این پیامدها اتفاق خواهد افتاد (میرک‌زاده، اسدی و اکبری، ۱۳۹۴، ص ۱۴۹).

1. Fry & Stoner

2.. Witkin & Altschuld

مرور متون و نیز برنامه‌های کتابخانه‌های عمومی نشان می‌دهد برخی از کتابخانه‌ها به نوع خاصی از برنامه‌ریزی مانند برنامه‌ریزی منطقی یا مشارکتی قائل هستند و برخی دیگر به دلیل ماهیت چندوجهی فعالیت‌ها و برنامه‌های خود، ترکیبی از مدل‌های برنامه‌ریزی را مورداستفاده قرار دادند. برای مثال، رمن، کرن و فیور^۱ (۲۰۱۲) به‌منظور طراحی فعالیت‌ها و برنامه‌های تابستانی خواندن برای تعدادی کتابخانه عمومی با کمک مؤسسه خدمات کتابخانه‌ای و موزه‌ها^۲ از مدل برنامه‌ریزی مشارکتی استفاده کردند. همچنین، برندا، بویین، بس، سیمپسون^۳ (۲۰۱۴) برنامه‌ریزی مشارکتی را مناسب‌ترین مدل برنامه‌ریزی برای همکاری و به اشتراک‌گذاری منابع کتابخانه می‌دانند. نتایج بررسی سامرویل و کولینز^۴ (۲۰۰۸) نیز به ارائه یک رویکرد برنامه‌ریزی مشارکتی پرترفدار منجر شد که این نوع برنامه‌ریزی باعث تعامل پایدار ذی‌نفعان با کتابخانه و توسعه اجتماعی در جهت بحث و تبادل نظر می‌شود. همچنین، باعث تغییرات اساسی در فعالیت‌ها و خدمات کتابخانه‌ها و افزایش درخواست و ارزش کتابخانه‌ها خواهد شد. کتابخانه‌های عمومی ایالت‌های آمریکا در زمینه فرهنگی، رسانه و گردشگری برنامه‌ریزی و سیاست‌های کلان در جهت بهبود زندگی مردم را طراحی کرده‌اند. در این سیاست کلان، ابتدا نیازهای جامعه مدرن بررسی شده و در ادامه بر مشارکت و برنامه‌ریزی مشارکتی تأکید شده است (بخش فرهنگ، رسانه و ورزش^۵، ۲۰۱۰). در مقابل این چهار پژوهش که مدل برنامه‌ریزی مشارکتی را در کتابخانه‌های عمومی مناسب دیده‌اند، پژوهش هاینز^۶ (۲۰۱۳) به‌موازات آموزش الکترونیکی انجمن کتابخانه‌های کارولینای شمالی^۷، از مدل برنامه‌ریزی منطقی استفاده کردند و تمرکز را روی ارزشیابی خروجی برنامه‌ها قرار دادند.

در برخی پژوهش‌ها بر ترکیب مدل‌های برنامه‌ریزی فعالیت‌ها در کتابخانه‌های عمومی تأکید شده است. کتابخانه عمومی ادمونتون^۸ در سال ۲۰۰۵، کمیته‌ای برای تدوین برنامه راهبردی کتابخانه در سال‌های ۲۰۰۶-۲۰۱۰ تشکیل داد. این کمیته به تعیین مدل‌های برنامه‌ریزی خدمات جامعه‌محور^۹ و فعالیت‌های فرهنگی مبادرت و ترکیبی از برنامه‌ریزی

1. Roman, Carron & Fiore
3. Brenda, Beaubien, Beth & Simpson
5. Department for Culture, Media, & Sport
7. North Carolina library association (NCLA)
9. Community-Led Service Philosophy

2. IMLS: Institute of Museum and Library Services
4. Somerville & Collins
6. Hines
8. Hines

مشارکتی و منطقی برای این امر انتخاب کرد (ویتلی^۱، ۲۰۱۳، ص. ۶۵). گراس، مدیایویلا و ویرجیان^۲ (۲۰۱۶) مدلی از برنامه‌ریزی برای کتابخانه‌های عمومی کالیفرنیا طراحی کردند. به‌منظور طراحی این مدل، هشت کتابخانه عمومی کالیفرنیا و ۲۰۰ نفر از کارکنان کتابخانه‌های عمومی و اعضای آن‌ها مورد بررسی قرار گرفت و در نهایت، مدل «خروجی بر اساس برنامه‌ریزی و ارزشیابی»^۳ با پنج گام شامل جمع‌آوری اطلاعات، تعیین خروجی‌ها، توسعه برنامه‌ها و خدمات، ارزشیابی و اشتراک نتایج طراحی شد. این مدل ترکیبی از سه نوع برنامه‌ریزی بود: برنامه‌ریزی راهبردی به‌منظور بررسی نقاط قوت و ضعف و طراحی راهبرد؛ برنامه‌ریزی فرهنگی به‌منظور بررسی جامعه هدف، جمعیت و شناسایی خدمات مورد نیاز جامعه؛ و در نهایت، برنامه‌ریزی منطقی به‌منظور ارزشیابی و بررسی برون‌دادهای کتابخانه. لاتریل و استیفواتر و تد^۴ (۲۰۱۲) به‌منظور برنامه‌ریزی خدمات و فعالیت‌های آموزش استفاده‌کنندگان، پشتیبانی آنلاین و الکترونیکی کتابخانه‌های ایالتی نیویورک^۵، مدل برنامه‌ریزی «ارزیابی مبتنی بر نتیجه»^۶ را پیشنهاد دادند. بعد از بررسی و تحقیق، یافته‌ها نشان داد برای طراحی برنامه‌ها و خدمات آموزشی علاوه بر برنامه‌ریزی ده‌مرحله‌ای ارزیابی مبتنی بر نتیجه، استفاده از مدل منطقی نیز ضروری است. پت‌من و ویلیمنت^۷ (۲۰۱۳، ص. ۲۴) نیز به‌منظور برنامه‌ریزی درجهت توسعه کتابخانه‌های عمومی محلی (جامعه‌محور)، هشت کتابخانه عمومی انگلستان و کانادا را به‌صورت موردی مورد مطالعه و تحقیق قرار دادند. این پروژه از نوامبر سال ۲۰۰۵ تا آوریل ۲۰۰۸ در دو مرحله مورد بررسی قرار گرفت. بعد از بررسی و مقایسه برنامه‌ریزی سنتی با برنامه‌ریزی جامعه‌محور، برنامه‌ریزی ترکیبی^۸ را برای طراحی فعالیت‌های مدرن کتابخانه پیشنهاد دادند. این برنامه‌ریزی ترکیبی از مدل برنامه‌ریزی منطقی^۹ و مدل ارزیابی تاثیرگذار^{۱۰} و برنامه‌ریزی مشارکتی است.

همان‌طور که در بالا ذکر شد، علاوه بر اهمیت و ضرورت به‌کارگیری برنامه‌ریزی مناسب در کتابخانه‌های عمومی، یکی از دغدغه‌های برنامه‌ریزان این کتابخانه‌ها، همچنین، یکی از رهنمودهای ایفلا همین برنامه‌ریزی و ارزیابی مناسب به‌عنوان یکی از شاخص‌های مهم در این

1. Wheatley
3. Outcome-Based Planning and Evaluation (OBPE)
5. New York State Library (NYSL)
7. Pateman & Williment
9. basic logic model

2. Gross, Mediavilla and Virginia
4. Latreille, Stiefvater & Todd
6. Outcome-Based Evaluation (OBE)
8. Multi-phased planning process
10. model of impact

مکان‌های فرهنگی است، به همین دلیل در دهه‌های اخیر این امر مهم مورد توجه کتابخانه‌های عمومی در دنیا قرار گرفته است؛ به طوری که طبق پیشینه‌هایی که در بالا ذکر شد در آمریکا، انگلستان، کانادا و اروپا پژوهش‌های زیادی در زمینه کتابخانه‌های عمومی و برنامه‌ریزی صورت گرفته و در این راستا به مدل‌های مناسب برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی دست یافته‌اند که متأسفانه این پژوهش‌ها در مورد کتابخانه‌های عمومی ایران انجام نشده است. به علت عدم شناخت مناسب‌ترین نوع برنامه‌ریزی برای طراحی فعالیت‌های فرهنگی کتابخانه‌های عمومی در ایران، معمولاً برنامه‌ریزی‌ها با عدم موفقیت مواجه شده‌اند.

یکی دیگر از دلایل عدم موفقیت برنامه‌ریزی‌ها این است که برنامه‌ریزان به شرایط متنوع حاکم بر اکثر موقعیت‌ها توجه نمی‌کنند؛ گروه‌های مختلف به طور نظام‌یافته در برنامه دخالت داده نمی‌شوند و بعضی از آن‌ها یعنی همان گروه‌های اصلی فراموش می‌شوند؛ به همین دلیل نیازها و مشکلات آن‌ها در برنامه‌ریزی نادیده گرفته می‌شوند. در بسیاری از موقعیت‌ها چالش‌های آشکاری در برنامه‌ریزی به چشم می‌خورد که تنها در سایه مشارکت ذی‌نفعان است که می‌توان شکاف‌های اجتماعی و فرهنگی موجود را از میان برداشت (میرکزاده، اسدی، اکبری، ۱۳۹۴). بنابراین، پژوهش حاضر سعی دارد با نظرسنجی از کتابداران کتابخانه‌های عمومی این شکاف را کمتر کند.

از این‌رو در مقاله حاضر سعی شد علاوه بر بررسی نظریات کارکنان صف و ستاد در انتخاب مناسب‌ترین نوع برنامه‌ریزی در کتابخانه‌های عمومی، به مقایسه دیدگاه‌های طراحان (کارشناسان) و اجراکنندگان (کتابداران) پرداخته شود. شناخت و درک تفاوت‌ها و شباهت‌های نظریات کارکنان صف و ستاد در انتخاب مناسب‌ترین نوع برنامه‌ریزی نه تنها به طراحی این فعالیت‌ها کمک خواهد کرد بلکه سبب غنای این گونه برنامه‌ریزی‌ها نیز خواهد شد. بنابراین، مسئله‌های مهمی نظیر اینکه کدام نوع برنامه‌ریزی با برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی کتابخانه‌های عمومی ایران متناسب است، کدام برنامه‌ریزی برای طراحی فعالیت‌های فرهنگی کتابخانه‌های عمومی از دیدگاه کتابداران، در اولویت اول قرار دارد، از دیدگاه کارشناسان نهادی، کدام نوع برنامه‌ریزی اولویت نخست را دارد، و آیا تفاوتی بین دیدگاه کتابداران و کارشناسان نهاد وجود دارد، جای بحث و بررسی دارد. پس، به دلیل وجود انواع

مختلف برنامه‌ریزی در مراکز و نهادها و کتابخانه‌های دنیا، همچنین در نتیجه اختلاف نظر درباره بهترین و کامل‌ترین نوع برنامه‌ریزی، در این پژوهش سعی شده است با جست‌وجویی جامع و کامل در منابع و بررسی انواع برنامه‌ریزی موجود در کتابخانه‌های دنیا، انواع برنامه‌ریزی به کاررفته در کتابخانه‌های عمومی شناسایی شود. بعد از شناسایی انواع برنامه‌ریزی‌ها و تعریف آن، برای متناسب‌سازی با نیازهای کتابخانه‌های عمومی ایران، از کتابداران کتابخانه‌های عمومی نظرخواهی شده است تا مناسب‌ترین نوع برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی مشخص شود. همچنین بعد از نیازسنجی از کتابداران کتابخانه‌های عمومی، از دیدگاه کارشناسان (کارشناسان نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور) نیز استفاده شده است. سه سؤال پژوهش به شرح زیر است:

۱. اولویت‌بندی انواع برنامه‌ریزی برای طراحی فعالیت‌های فرهنگی، از دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های عمومی کدام است؟
۲. اولویت‌بندی انواع برنامه‌ریزی برای طراحی فعالیت‌های فرهنگی، از دیدگاه کارشناسان کتابخانه‌های عمومی کدام است؟
۳. آیا تفاوتی بین دیدگاه کتابداران و کارشناسان نهاد در تناسب با انواع برنامه‌ریزی برای طراحی فعالیت‌های فرهنگی کتابخانه‌های عمومی وجود دارد؟

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر گردآوری داده‌ها توصیفی - پیمایشی است. جامعه این پژوهش شامل تمام کتابداران کتابخانه‌های عمومی ایران و همچنین کارشناسان برنامه‌ریزی فرهنگی در نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور هستند. جامعه کتابداران کتابخانه‌های عمومی متشکل از ۶۳۳۶ نفر (دفتر برنامه‌ریزی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، ۱۳۹۶) بود و بر اساس جدول کرجسی مورگان (خلعتبری، ۱۳۸۷، ص ۱۲۹) حجم نمونه ۳۵۷ نفر تعیین شد. به منظور حفظ پراکندگی نمونه‌ها از نمونه‌گیری طبقه‌ای ساده بر اساس طبقه استان استفاده شد. برای این منظور، کشور ایران به پنج بخش شرق، غرب، مرکز، شمال و جنوب تقسیم شد. نمونه‌گیری متناسب با اندازه و حجم هر منطقه بر اساس واحد کتابخانه انجام شد. در جدول ۲، نام استان‌ها و تعداد جامعه و نمونه کتابداران در هر یک از مناطق ارائه شده است.

تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی

تعیین مناسب‌ترین نوع برنامه‌ریزی به‌منظور طراحی فعالیت‌های فرهنگی کتابخانه‌های عمومی

جدول ۲. استان‌ها، جامعه و نمونه کتابداران

ردیف	منطقه	استان	جامعه	نمونه
۱	شرق	خراسان رضوی، خراسان جنوبی، سمنان	۵۸۵	۳۳
۲	غرب	ایلام، کردستان، کرمانشاه، لرستان، همدان، کهگیلویه و بویراحمد	۸۴۸	۴۸
۳	مرکزی	اصفهان، چهارمحال و بختیاری، قم، مرکزی، قزوین، یزد	۱۱۳۴	۶۴
۴	شمال	آذربایجان شرقی و غربی، اردبیل، البرز، تهران، خراسان شمالی، زنجان، گلستان، گیلان، مازندران	۲۳۲۰	۱۳۱
۵	جنوب	بوشهر، خوزستان، فارس، هرمزگان، کرمان، سیستان و بلوچستان	۱۴۴۹	۸۱
جمع کل			۶۳۳۶	۳۵۷

از آنجا که احتمال می‌رفت تعدادی از پاسخ‌دهندگان پرسش‌نامه‌ها را تکمیل نکنند، تعداد ۴۰۰ پرسش‌نامه توزیع و از این تعداد ۳۷۵ پرسش‌نامه تکمیل شد و مورد تحلیل قرار گرفت. جامعه کارشناسان نهاد کتابخانه‌های عمومی متشکل از کارشناسان امور فرهنگی استانی (۳۱ نفر) و کارشناسان ستادی امور فرهنگی و دفتر برنامه‌ریزی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور (۱۵ نفر) بودند. کارشناسان هشت استان به دلیل تغییر و جابه‌جایی در دسترس نبودند. در کل، ۳۸ کارشناس به‌عنوان نمونه به‌صورت تصادفی انتخاب شدند و از این تعداد ۲۹ پرسش‌نامه تکمیل شد.

بعد از مطالعه در زمینه انواع برنامه‌ریزی، طراحی پرسش‌نامه انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه محقق‌ساخته بود. پرسش‌نامه اولیه شامل ۱۳ سؤال بود. برای سنجش روایی پرسش‌نامه حاضر از روایی محتوایی بهره گرفته شد. ابتدا پرسش‌نامه در اختیار سه نفر از کارشناسان و متخصصان این حوزه قرار گرفت و نظریات و اصلاحات آن‌ها در پرسش‌نامه اعمال شد. سپس، دو ضریب نسبی روایی محتوایی (CVR) و شاخص روایی محتوایی (CVI) محاسبه شد. نتایج به‌دست آمده در مورد ۳۰ نفر از کتابداران و کارشناسان نشان داد مقدار ضریب نسبی روایی محتوای ۱۲ گویه از ۱۳ گویه پرسش‌نامه در دامنه بین ۰/۸۷ تا ۱ قرار داشت

که از مقدار ضریب بحرانی $0/33$ بیشتر بوده‌اند. با وجود این مقدار ضریب نسبی روایی محتوای یک گویه از مقدار ضریب بحرانی کمتر بود و حذف شد. بنابراین، روایی محتوای ۱۲ گویه پرسش‌نامه مورد تأیید قرار گرفت. همچنین، یافته‌ها بیانگر آن بودند که شاخص روایی محتوای پرسش‌نامه برابر ۱ است که از مقدار استاندارد $0/79$ بالاتر بود. مقدار ضریب آلفای کرونباخ برای پایایی پرسش‌نامه با ۱۲ گویه روی ۳۰ نمونه برابر با $0/75$ بود. همچنین، مقدار ضریب آلفای کرونباخ برای پایایی پرسش‌نامه در مورد ۲۷ نمونه برابر با $0/936$ بود. پرسش‌نامه پس از توزیع و گردآوری در نرم‌افزار اس.پی.اس.اس با استفاده از آزمون فریدمن انجام شد.

یافته‌ها

از ۳۷۵ کتابدار پاسخ‌دهنده به پرسش‌نامه‌ها، تعداد ۲۶۷ زن و تعداد ۱۰۸ مرد و از ۲۹ کارشناس تعداد ۱۵ زن و ۱۴ مرد بودند. سابقه کار پاسخ‌دهندگان نیز نشان داد توزیع کتابداران و کارشناسان از نظر سابقه کار تقریباً متناسب است و ترکیبی از افراد باتجربه و جوان است. سؤال نخست پژوهش اولویت‌بندی انواع برنامه‌ریزی برای طراحی فعالیت‌های فرهنگی کتابخانه‌های عمومی را از دیدگاه کتابداران بررسی می‌کند. جدول ۳، نتایج آزمون فریدمن را برای اولویت‌بندی دیدگاه‌های کتابداران نشان می‌دهد.

جدول ۳. نتایج آزمون فریدمن برای کتابداران

سطح معناداری	درجه آزادی	χ^2	تعداد	خروجی آماری	
				میانگین رتبه‌ها	برنامه‌ریزی
۰/۰۰۰	۴	۱۴۱/۱۱	۳۷۵	۳/۵۳	مشارکتی
				۳/۲۲	فرهنگی
				۲/۸۱	راهبردی
				۲/۷۲	ترویجی
				۲/۷۲	منطقی

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد اولویت‌بندی انواع برنامه‌ریزی‌ها از نظر کتابداران معنادار است و به ترتیب برنامه‌ریزی‌های مشارکتی، فرهنگی، راهبردی، ترویجی و منطقی در اولویت نخست تا پنجم کتابداران است.

تحقیقات اطلاعات‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی

تعیین مناسب‌ترین نوع برنامه‌ریزی به‌منظور طراحی فعالیت‌های فرهنگی کتابخانه‌های عمومی

سؤال دوم پژوهش اولویت‌بندی انواع برنامه‌ریزی برای طراحی فعالیت‌های فرهنگی کتابخانه‌های عمومی را از دیدگاه کارشناسان بررسی می‌کند. جدول ۴ نتایج آزمون فریدمن را برای اولویت‌بندی دیدگاه‌های کارشناسان نشان می‌دهد.

جدول ۴: نتایج آزمون فریدمن برای کارشناسان

سطح معناداری	درجه آزادی	χ^2	تعداد	خروجی آماری	
				میانگین رتبه‌ها	برنامه‌ریزی
۰/۰۱۲	۴	۱۲/۸۳	۲۹	۳/۶۷	منطقی
				۲/۹۸	راهبردی
				۲/۸۱	ترویجی
				۲/۸۱	فرهنگی
				۲/۷۲	مشارکتی

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد اولویت‌بندی انواع برنامه‌ریزی‌ها از نظر کارشناسان معنادار است و به‌ترتیب برنامه‌ریزی‌های منطقی، راهبردی، ترویجی، فرهنگی و مشارکتی در اولویت نخست تا پنجم کتابداران است.

جدول ۵: نتایج آزمون مان‌ویتنی

سطح معناداری	Z	U	تعداد	مجموع رتبه‌ها	میانگین رتبه	خروجی‌های آماری	
						گروه‌ها	برنامه‌ریزی
۰/۰۰۰	-۴/۱۸	۲۹۷۹	۳۷۵	۷۳۴۷۹	۱۹۵/۹۴	کتابداران	راهبردی
			۲۹	۸۳۳۱	۲۸۷/۲۸	کارشناسان	
۰/۲۰۹	-۱/۲۶	۴۶۹۹/۵	۳۷۵	۷۶۶۷۵/۵	۲۰۴/۴۷	کتابداران	فرهنگی
			۲۹	۵۱۳۴/۵	۱۷۷/۰۵	کارشناسان	
۰/۰۲۶	-۲/۲۲	۴۱۶۴	۳۷۵	۷۷۲۱۱	۲۰۵/۹	کتابداران	ترویجی
			۲۹	۴۵۹۹	۱۵۸/۵۹	کارشناسان	
۰/۰۰۰	-۸/۶	۱۲۷۹/۵	۳۷۵	۸۰۰۹۵/۵	۲۱۳/۵۹	کتابداران	مشارکتی
			۲۹	۱۷۱۴/۵	۵۹/۱۲	کارشناسان	
۰/۰۰۰	-۵/۴۱	۲۳۲۵/۵	۳۷۵	۷۲۸۲۵/۵	۱۹۴/۲	کتابداران	منطقی
			۲۹	۸۹۸۴/۵	۳۰۹/۸۱	کارشناسان	

پرسش سوم پژوهش تفاوت بین دیدگاه کتابداران و کارشناسان نهاد در تناسب انواع برنامه‌ریزی برای طراحی فعالیت‌های فرهنگی کتابخانه‌های عمومی را بررسی می‌کند. به دلیل غیرنرمال بودن داده‌ها از آزمون مان‌ویتنی استفاده شده است (جدول ۵).

با توجه به نتایج آزمون‌ها، بین دیدگاه کتابداران و کارشناسان در خصوص سه نوع برنامه‌ریزی منطقی، مشارکتی و راهبردی در طراحی فعالیت‌های فرهنگی تفاوت وجود دارد. با توجه به میانگین رتبه‌ها، برنامه‌ریزی مشارکتی از نظر کتابداران بیشتر از کارشناسان است و برنامه‌ریزی‌های منطقی و راهبردی از نظر کارشناسان بیشتر از گروه کتابداران است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پرسش اول نشان داد مناسب‌ترین نوع برنامه‌ریزی از دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های عمومی برای طراحی فعالیت‌های فرهنگی برنامه‌ریزی مشارکتی است. این نتیجه با تحقیق رمن، کرن و فیور (۲۰۱۲) هم‌خوانی دارد. در تحقیق وی نیز به منظور طراحی فعالیت‌ها و برنامه‌های تابستانی خواندن، مدل برنامه‌ریزی مشارکتی را در اولویت اول قرار دادند. همچنین، این نتیجه با تحقیق سامویل و کولینز (۲۰۰۸) نیز هم‌خوانی دارد، در تحقیق آن‌ها نیز نتایج پژوهش نشان داد که برنامه‌ریزی مشارکتی در اولویت قرار دارد و استفاده از این برنامه‌ریزی، کارایی و کیفیت برنامه‌ها و فعالیت‌ها را بیشتر می‌کند.

پرسش دوم نشان داد کارشناسان مورد مطالعه در کتابخانه‌های عمومی ایران اعتقاد دارند از بین انواع برنامه‌ریزی‌های مطرح شده، برنامه‌ریزی منطقی از اولویت نخست برای طراحی فعالیت‌های فرهنگی برخوردار است. این نتیجه با تحقیق تیلر و پاول^۱ (۲۰۰۲) هم‌خوانی دارد. در تحقیق آن‌ها نیز انجمن کتابداران، واحد اجرایی انجمن کتابداران آمریکا^۲ برنامه‌ریزی منطقی را در اولویت قرار دادند. این نتیجه با تحقیق هاینز (۲۰۱۳) هم‌خوانی دارد. در تحقیق وی نیز انجمن کتابخانه‌های کارولینای شمالی^۳ برنامه‌ریزی منطقی را در اولویت قرار دادند. این انجمن در سال (۲۰۱۱) به منظور آموزش الکترونیکی، برنامه‌ریزی منطقی را برای کتابخانه با تمرکز بر ارزشیابی خروجی برنامه‌ها مورد استفاده قرار دادند. همچنین، این نتیجه با تحقیق لاتریل و استیفواتر و تد (۲۰۱۲) به منظور برنامه‌ریزی خدمات و فعالیت‌های آموزش استفاده‌کنندگان،

1. Taylor-Powell

2. ALA Executive Board

3. North Carolina library Association (NCLA)

پشتیبانی آنلاین و الکترونیکی کتابخانه‌های ایالتی نیویورک^۱، نیز هم‌خوانی دارد. در تحقیق آن‌ها نیز نتایج پژوهش نشان داد که برنامه‌ریزی منطقی در اولویت قرار دارد، چراکه استفاده از این برنامه‌ریزی «ارزیابی مبتنی بر نتیجه»^۲ بود، به‌طوری‌که کتابداران بتوانند با استفاده از تکنیک‌های ارزیابی، تأثیر این برنامه‌ها و خدماتشان را تعیین کنند و در نهایت علاوه بر ارائه برنامه‌ها و خدمات با کیفیت‌تر، در آینده به بهبود برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری بهتر منجر شود.

یافته‌های مربوط به پرسش سوم پژوهش نشان داد میانگین رتبه کتابداران و کارشناسان مورد مطالعه تفاوت معناداری وجود دارد؛ به‌طور کلی، نتایج مقایسه‌ای نشان دادند که از میان پنج نوع برنامه‌ریزی برای طراحی فعالیت‌های فرهنگی در گروه کارشناسان میانگین رتبه برنامه‌ریزی منطقی و در گروه کتابداران کتابخانه‌های عمومی میانگین رتبه برنامه‌ریزی مشارکتی بیش از سایر انواع برنامه‌ریزی‌ها در این زمینه بوده است. در پژوهش پت‌من و ویلیمنت (۲۰۱۳) و نیز پژوهش ویتلی (۲۰۱۳) برنامه‌ریزی مشارکتی و برنامه‌ریزی منطقی در اولویت اول و دوم قرار داشتند.

تفاوت نظر کتابداران و کارشناسان نهاد در انتخاب نوع برنامه‌ریزی، به‌دلیل ماهیت وظیفه شغلی، همچنین مؤلفه‌های مورد توجه این دو گروه برای برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی است. طبق تعریف برنامه‌ریزی منطقی (میرک‌زاده، اسدی و اکبری، ۱۳۹۴، ص ۱۴۹) در این نوع برنامه‌ریزی، مؤلفه‌های ارزشیابی، تمرکز بر پیامدها و اهداف اهمیت دارند. نتایج نشان داد مواردی که در برنامه‌ریزی منطقی وجود دارد بیشتر مدنظر کارشناسان نهاد بوده است. در واقع، نتایج و پیامدها برای کارشناسان نهاد مهم‌تر بوده و در اولویت قرار دارد، آن‌ها انتظار دارند خروجی‌ها در فعالیت‌های فرهنگی مورد توجه قرار گیرد. در مقابل، کتابداران به‌عنوان نیروهای صف و ارائه‌دهندگان خدمات به جامعه، انتظار دارند برنامه‌ریزی مشارکتی مورد توجه قرار گیرد. همان‌طور که از مؤلفه‌های این نوع برنامه‌ریزی برمی‌آید به‌کارگیری مشارکت حداکثری اعضا و تعامل با آن‌ها، باعث غنای بیشتر فعالیت‌های فرهنگی خواهد بود، بدین جهت که به‌کارگیری برنامه‌ریزی مشارکتی از بهترین شیوه‌ها برای بهبود خدمات و ایجاد نقش‌های جدید در کتابخانه‌ها بوده است (برندا، بوبین، بس و سیمپسون، ۲۰۱۴). در واقع، از نظر کتابداران به‌کارگیری این نوع برنامه‌ریزی مشارکتی در فعالیت‌های کتابخانه‌ای، به‌عنوان امری پویا و

1. New York State Library (NYSL)

2. Outcome-Based Evaluation (OBE)

استراتژیک، با اهمیت فزاینده‌ای برای ارائه خدمات کتابخانه‌های قرن بیست‌ویکم است. به طوری که مشارکت‌های جدید و مدل‌های همکاری هم برای کتابخانه هم برای جامعه مفید خواهد بود. به طور کلی مناسب‌ترین برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی از نظر کتابداران کتابخانه‌های عمومی تمرکز بر رویکردهای جامعه‌محوری و خدمات‌دهی به کاربران است.

در نهایت، بر اساس نتایج پژوهش حاضر که کتابداران برنامه‌ریزی مشارکتی و کارشناسان برنامه‌ریزی منطقی را در اولویت برنامه‌ریزی مشخص ساختند، پرسش این است که چگونه می‌توان بین این دو تعامل ایجاد کرد؟ نمونه‌های برنامه‌ریزی موفق و منسجم برای فعالیت‌های کتابخانه‌ای در دنیا از روش‌های آمیخته (ترکیبی از چند مدل برنامه‌ریزی) استفاده می‌کنند. ویتلی (۲۰۱۳) بیان می‌کند استفاده از برنامه‌ریزی‌های ترکیبی برای طراحی فعالیت‌های فرهنگی در ارائه خدمات بهینه موفقیت‌آمیزتر خواهد بود. همچنین، لازم است دیدگاه‌ها و مشاوره‌های کارمندان صف (کتابداران) که اجراکنندگان برنامه‌ها و فعالیت‌ها هستند، در طراحی برنامه‌ها و فعالیت‌های کتابخانه در نظر گرفته شود.

به طور کلی طبق یافته‌های این پژوهش، مبنی بر اولویت‌دهی کتابداران به برنامه‌ریزی مشارکتی، نشان‌دهنده آن است که کتابداران کتابخانه‌های عمومی ایران نیز خدمات جامعه‌محور را در اولویت قرار داده‌اند. از طرفی، کارشناسان نهاد کتابخانه‌های عمومی نیز با اولویت‌دهی به برنامه‌ریزی منطقی نشان دادند که با استفاده از این برنامه‌ریزی «ارزیابی مبتنی بر نتیجه» کتابداران خواهند توانست با استفاده از تکنیک‌های ارزیابی، تأثیر فعالیت‌های فرهنگی، برنامه‌ها و خدماتشان را تعیین کنند و در نهایت علاوه بر ارائه فعالیت‌های فرهنگی، برنامه‌ها و خدمات با کیفیت‌تر، در آینده به بهبود برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌های فرهنگی پربازده و کارآمد منجر شود، زیرا با کمک مدل برنامه‌ریزی منطقی می‌توان زنجیره‌ای از استدلال‌ها یا «اگر-آنگاه» را دنبال کرد. دنبال کردن این استدلال‌ها چگونگی ارتباط اجزای برنامه به همدیگر را نشان داده و امکان پاسخ‌گویی به روابط «اگر-آنگاه» را به وجود خواهد آورد (راسی، فریمن و لپسی،^۱ ۱۹۹۹). به این ترتیب کتابداران با اطمینان می‌توانند پیش‌بینی کنند که اگر برنامه طراحی شده را اجرا کنند، آنگاه می‌توانند امیدوار باشند برون‌داد و خدماتی ارائه خواهند داد که انتظارش را دارند.

1. Rossi, Freeman & Lipse

در ادامه، دو پیشنهاد اجرایی و دو پیشنهاد پژوهشی برگرفته از نتایج این پژوهش بیان می‌شود.

پیشنهاد نخست این است که در برنامه‌ریزی و طراحی فعالیت‌ها و برنامه‌های فرهنگی در نهاد کتابخانه‌های عمومی، نظریات و مشاوره‌های کتابداران، به‌عنوان مجریان صف و اجراکننده، در نظر گرفته شود. همچنین می‌توان دیدگاه‌های کاربران را نیز در برنامه‌ریزی و طراحی فعالیت‌های کتابخانه‌های عمومی وارد کرد. دوم، کارگاه‌های آموزشی با موضوع آشنایی با انواع مدل‌های برنامه‌ریزی، چگونگی طراحی و اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های کتابخانه‌ای برای کارشناسان و کتابداران برگزار شود.

پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده به امکان‌سنجی به‌کارگیری ترکیبی از انواع برنامه‌ریزی‌ها در کتابخانه‌های عمومی اشاره شود و نیز، پژوهش درباره‌ی مناسب‌ترین نوع برنامه‌ریزی از دیدگاه ذی‌نفعان کتابخانه‌های عمومی ایران (کاربران) نیز پیشنهاد می‌شود.

منابع

- حاجیانی، ابراهیم (۱۳۹۱). *برنامه‌ریزی و مدیریت استراتژیک فرهنگی شهر*. تهران: تیسنا.
- خلعتبری، جواد (۱۳۸۷). *آمار و روش تحقیق*. تهران: پردازش.
- رهنمودهای ایفلا: خدمات کتابخانه‌های عمومی برای نوزادان، کودکان و نوجوانان (۱۳۹۶). مترجم حیدر مختاری. تهران: نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، موسسه کتاب نشر.
- صالحی‌امیری، رضا (۱۳۹۴). *مبانی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی*. نویسنده همکار امیر عظیمی دولت‌آبادی. تهران: ققنوس.
- صالحی‌امیری، رضا (۱۳۹۰). *مجموعه مقالات مدیریت و برنامه‌ریزی فرهنگی*. تهران: مجمع تشخیص مصلحت نظام، مرکز تحقیقات استراتژیک.
- علی‌احمدی، علیرضا؛ فتح‌الله، مهدی و تاج‌الدین، ایرج (۱۳۸۵). *نگرشی جامع بر مدیریت استراتژیک: رویکردها، پارادایم‌ها، مکاتب، فرایندها، مدل‌ها، تکنیک‌ها و ابزار*. تهران: تولید دانش.
- میرک‌زاده، علی‌اصغر؛ اسدی، علی؛ و اکبری، مرتضی (۱۳۹۴). *برنامه‌ریزی ترویجی*. کرمانشاه: دانشگاه رازی.

References

- Ali Ahmadi, A., Fathollah, M., & Tajeddin, I. (2006). *Comprehensive Approach to Strategic Management: Approaches, Paradigms, Schools, Processes, Models, Techniques and Tools*. Tehran: Danesh Tolid. (in Persian)
- Bailey-Hainer, B., Beaubien, A., Posner, B., & Simpson, E. (2014). Rethinking library resource sharing: new models for collaboration. *Interlending & Document Supply*, 42(1), 7-12.
- Department for Culture, Media, & Sport. (2010). *The modernisation review of public libraries: a policy statement* (Vol. 7821). The Stationery Office.
- Fry, L. F. & Stoner, C. R. (1995). *Strategic planning for the new and small business*. London: upstart publishing company, Inc.
- Gross, M., Mediavilla, C., & Walter, V. A. (2016). *Five steps of outcome-based planning and evaluation for public libraries*. American Library Association.
- Hajiani, I. (2012). *City Cultural Strategic Planning and Management*. Tehran: Tisa. (in Persian)
- Hines, S. S. (Ed.). (2013). *Revolutionizing the Development of Library and Information Professionals: Planning for the Future*. USA: IGI Global.
- IFLA Guidelines: Public Library Services for Infants, Children and Adolescents. (2017). Translator Heydar Mokhtari. Tehran: Institution of Public Library of the Country, Book Publishing Institute. (in Persian)
- Khalatbari, J. (2008). *Statistics and Research Method*. Tehran: Processing. (in Persian)
- Latreille, A. R., Stiefvater, M. A., & Linda Todd, M. (2012). The New York State Library's Outcome-Based Evaluation Training Initiative: Using Training, Online Support, and Integration to Measure Impact. In *Advances in Librarianship* (pp. 29-46). Emerald Group Publishing Limited.
- Mirkzadeh, A.A., Asadi, A., & Akbari, M. (2015). Extension planning. Kermanshah: Razi University. (in Persian)
- Pateman, J., & Williment, K. (2013). *Developing community-led public libraries: Evidence from the UK and Canada*. Routledge.
- Roman, S., Carran, D. T., & Fiore, C. D. (2012). *The Dominican study: Public library summer reading programs close the reading gap*. Dominican University, Graduate School of Library & Information Science.
- Rossi, PH., Freeman, H. & Lipsey, W. (1999). *Evaluation: A systematic approach*. CA: Sage publications.
- Salehi Amiri, R. (2011). *Proceedings of Cultural Management and Planning*. Tehran: Expediency Council, Strategic Research Center. (in Persian)
- Salehi Amiri, R. (2015). *Principles of Cultural Policies and Planning*. Partner Writer Amir Azimi Dolat Abadi. Tehran: Ghoghnoos. (in Persian)

- Somerville, M. M., & Collins, L. (2008). Collaborative design: a learner-centered library planning approach. *The Electronic Library*, 26(6), 803-820.
- Taylor-Powell, E. (2002). Program development in UW-Extension. Retrieved December, 29, 2005.
- Wheatley, M. (2013). San Francisco: spread the words.
- Wholey, J. S., Hatry, H. P. & Newcomer, K. E. (2004). *Handbook of Practical Program Evaluation*. San Francisco: John Wiley & Sons.
- Witkin, B. R. Altschuld, J. W. (1995). *Planning and conducting needs assessment: A practical guide. Community-Led Service Philosophy Toolkit* London, thousand oaks, CA: sage publications.